

אביגדור אריכא 1929-2010

"חי בפריז אך ליבו היה בישראל"

אביגדור אריכא. דיוקן עצמי, 2001 (מאוסף גלריה גורדון)

כך מתאר האספן דורון סבג את הצייר אביגדור אריכא, שהלך לעולמו בחמישי האחרון. סבג: "הלך לנו צייר גדול ודגול - אחד בדורו" / חגית פלג-רותם

הצייר אביגדור אריכא הלך לעולמו ביום חמישי האחרון, והוא בן 81 בריוק במותו. אריכא נולד ברומניה ב-1929 והתחיל לצייר כילד במחנות הריכוז. ב-1944 הצליח להימלט מאירופה לישראל. הוא חי בקיבוץ מעלה החמישה ומשם עבר לירושלים ולמד בבצלאל בגיל צעיר, ממורים כמו מרדכי ארדון. במלחמת השחרור נפצע והשתקם, ומיד אחר כך, בשנת 1949, קיבל מלגת לימודים בפריז - שם קבע את מושבו והפך לאחד מגדולי הציירים של זמננו. אריכא הותיר אישה, שתי בנות ושני נכדים. הוא יובא למנוחות מחר בבית העלמין במונפרנס שבפריז. למרות שחי בישראל שנים מועטות בלבד, ראה עצמו אריכא כישראלי לכל דבר, דיבר עברית ושמר על קשר קרוב עם ידידיו בארץ. הוא הציג תערוכות במוזיאונים מהגדולים והחשובים בעולם וכן במוזיאון ישראל בירושלים ומוזיאון תל-אביב. למרות שזכה להערכה רבה מצד אוצרים חשובים כמו יונה פישר ומרדכי עומר, חש כנטע זר ולא מוערך בעולם האמנות הישראלי. נראה שהמרחק היטיב את יחסיו הטעונים עם הארץ. "הוא חי בפריז אך ליבו היה בישראל", אומר אספן האמנות דורון סבג, בעליה של חברת ORS, שהיה מידידיו הקרובים. ומדגיש זאת שעה יריב, מייסד גלריה גורדון, אספן וחבר קרוב של אריכא: "הוא היה קשור לארץ בצורה שרוב הישראלים לא קשורים אליה. שומע חדשות מהארץ שלוש פעמים ביום וקורא את כל העיתונים באינטרנט. הוא בא לכל מערכת בחירות - אולי דווקא בגלל שהיה בחוץ לארץ הוא הרגיש אחריות וחשיבות לקשר הזה". לדברי יריב, אריכא הקפיד על זהותו כ"צייר ישראלי", ולא התפתה לברוח להגדרות יוקרתיות יותר, למרות שזכה להכרה נרחבת ולכבוד מקצועי בצרפת ובאנגליה, שגם בה התגורר מספר שנים. אריכא נחשב לצייר דיוקנאות ורשם מעולה, בין היתר צייר בהזמנה את מלכת אנגליה והמלכה האם, את קתרין דנב ואת חברו הטוב, המחזאי סמואל בקט. הוא הרבה לצייר דיוקנאות עצמיים, מדויקים עד לפרט האחרון, אך המודל החוזר פעמים רבות יותר מכל בציוריו הייתה אשתו האהובה, המשוררת אן אטיק, שלה נישא ב-1961.

לא מצא את מקומו ב"מילייה האמנותי"

אריכא צייר לא יותר מתריסר ציורי שמן בשנה, למרות שאחת מתכונותיו הבולטות הייתה הזריזות ואופן הציור האימפולסיבי שלו, כמו "כאבחה אחת". ציורים גדולים ומרובי פרטים היה יכול לסיים ב"שתי ישיבות", מספרים עליו. מחירי העבודות שלו תמיד היו גבוהים, בין היתר הודות לייצוג של גלריה מרלבורו בניו-יורק, גלריה יוקרתית המייצגת גם את הצייר ישראל הרשברג, החי בירושלים. טווח המחירים של עבודות השמן של אריכא נע בין 50 אלף דולר ועד ל-250 אלף דולר. רישומיו נמכרים במחירים שבין 5,000 ל-15 אלף דולר ואילו ציורי הפסטל, שהרבה לרשום, מוערכים ב-30-60 אלף דולר. את ההתרחקות מהארץ קושרים רבים לכך שלא מצא את מקומו ב"מילייה האמנותי", וגם לא ראה באמנים הישראלים את החברה המקצועית שלה ייחל. "רק את וריצקי מאוד העריך - הם קיימו ביניהם דיאלוג מתמשך. הייתי נוכח בכמה מהפגישות שלהם שהיו

בסרטו, נאלץ להגיע פחות. "הוא הרגיש שהוא צריך אולי את המקום והתרבות הצרפתית - המוזיאונים והמסעדות והיינות והגבינות - בזה הוא היה צרפתי יותר מהצרפתים - איש אשכולות אדיר ולא בכדי מקומו בין כל האוצרים והמוזיאונים הגדולים בעולם אם זה בספרד ובלונדון - הרשם הגדול ביותר שיש. "יש לי באוסף כמה מהעבודות הכי חשובות שלו", מוסיף סבג. ביניהן 'הכפית של סם', עבודה אישית מאוד שצייר אריכא לאחר מותו של סמואל בקט, ועוד עבודה גדולה מאוד - תמונת פנים של חדר עבודתו - שאריכא תכנן למכור לגלריה אופייני. באמת הלך לנו צייר גדול ודגול - אחד בדורו". אריכא היה "סרבן פרסים", ולא הסכים להיות מועמד לפרס ישראל, למרות שחבריו ומעריציו רצו בכך. דווקא בשנים האחרונות קיבל תואר ד"ר של כבוד מהאוניברסיטה העברית, אות הלגיון של משרד התרבות הצרפתי ובשנה שעברה אות יקיר בצלאל, שהוענק לו בפתחת תערוכה של בצלאל בפריז. סבג: "דיברתי איתו בפעם האחרונה בערב פסח - הוא נשמע לא כתימד - לא אותה אנרגיה תזונית. הוא אמר לי שהוא צריך לעבור איזה טיפול מיוחד והאמת שמותו הפתיע אותי. תיכננתי לנסוע לבקר אותו בשבועות אבל לא הספקתי".

סבג: "ראיתי עבודות של אריכא אצלו בסטודיו ורציתי לקנות אבל הוא עמד על כך שקנייה של עבודות תהיה רק דרך גלריה מרלבורו. נאלצתי לנסוע לניו-יורק"

ורציתי לקנות אבל הוא עמד על כך שקנייה של עבודות תהיה רק דרך גלריה מרלבורו. נאלצתי לנסוע לניו-יורק במיוחד, רק כדי להסדיר את הקנייה. אבל מאז בכל נסיעה לפריז נפגשנו, היינו יוצאים יחד לארוחות ערב, איתו ועם אן, הייתי יושב איתו בבית שעות, ראינו עבודות ודיברנו על אמנות ומוזיקה. למדתי ממנו הרבה מאוד. "כשעשיתי את עבודת המאסטר על דגה ראיתי משהו משותף בין השניים. החזרה של אביגדור מהציור המופשט אל הריאליסטי הייתה קשורה לקרבה שחש לאולד מאסטרס - לציור-ציור, ציור מתוך הטבע והאור. אני חושב שהאור הוא עוד סיבה לבחירה שלו בפריז. אבל היה לו גם בית בירושלים והוא בא לכאן הרבה. בשנים האחרונות, מאז חלה

מרתקות", אומר יריב. "היה לו צורך בקשר אינטלקטואלי שלא בא על סיפוקו?" "בפריז הוא מצא קשר אחר. עם בקט, עם אנשי ספרות ואנשי מחקר והיסטוריונים ופחות עם אמנים. היה לו קשר כלשהו עם ג'קומטי", מספר יריב. אריכא הצעיר, בשנות ה-20 לחייו, פגש את בקט, שהיה מבוגר ממנו ב-23 שנים והשניים הפכו לידידי נפש. "בקט היה בהחלט הדמות הכי חשובה בחייו, ואני חושב שהתאבל עליו עד יומו האחרון".

צרפתי יותר מהצרפתים

הקשר המיתי-כמעט בין שני היוצרים היה אחת הסיבות העיקריות לבחירתו של אריכא לחיות בפריז. סיבה אחרת הייתה התרבות והאמנות - באמצע שנות ה-60 נטש אריכא את סגנון הציור המופשט והחל מצייר "מהתבוננות", בדרכם של המאסטרים הקלאסיים. דורון סבג מספר על פגישתו הראשונה עם אריכא, בנסיעה לפריז עם האוצר יונה פישר, בשנת 1990. "מיד נוצר בינינו קשר מאוד מיוחד. עם אף אמן אחר אין לי קשר כל-כך קרוב, אני מקפיד על כך כאספן, שהבחירות שלי לא יהיו ממניעים סנטימנטליים או ממחויבות אישית. אביגדור היה אדם מדהים ומצד שני לא אדם קל - התחלתי לאסוף את העבודות שלו. ראיתי אותן אצלו בסטודיו